

Grauwe pijlen per satelliet gevolgd van Amerika tot in de Noordzee

Twee grauwe pijlen zijn in augustus in de Bay of Fundy voorzien van een zendertje op hun rug, vlak voordat ze aan hun grote oversteek naar west Europa begonnen. De eerste vogel werd op 28 augustus losgelaten en woog toen 1040 gram. Hij kon gevolgd worden tot 28 september, toen hij was aangekomen op het Rockall plateau, ten westen van St Kilda. Daarna zijn geen signalen meer ontvangen. De tweede vogel deed het waarschijnlijk beter. Deze werd een dag eerder met zijn zender op pad gestuurd, maar was zwaarder (1120 gram). Deze vogel is gevolgd tot (ten minste) 7 oktober. Hij bevond zich toen in de

centrale Noordzee en heeft wellicht zelfs het Nederlandse deel aangedaan. Informatie over dit zenderproject (en vele andere) is te vinden op: http://www.seaturtle.org/tracking/?project_id=237. Hier zijn ook kaarten te vinden waar de vogels "overheen vliegen". De website gaat echter vergezeld van de waarschuwing dat hun data niet mogen worden overgenomen: je zult dus zelf achter de computer moeten kruipen. Aanbevolen!

MFL

De vogel die de centrale Noordzee heeft gehaald. Foto: Rob Ronconi.

Onwaarschijnlijke aantallen grote pijlen voor west Schotland

Op 8 september waren zeetrekters op de Butt van Lewis (noordelijkste puntje van de Western Isles, Buiten Hebriden, Schotland) getuige van de meest omvangrijke passage van grote pijlstormvogels die ooit in Schotland werd vastgesteld. Het dagtotaal stond op 186; op 8 september werden er 7114 gezien, zelfs meer dan het hoogste jaartotaal ooit. En het hield niet meteen op: op 9 september werden er "slechts" 165 gezien, en op de 10^e 1076. Grootste groepen op de achtste waren 630, 596, en 479. Daarbij vlogen de vogels vaak op kleine afstand langs en waren ze erg goed te zien. De waarnemers speculeren dat grote aantallen vogels de dagen daarvoor, tijdens slecht zicht en bij weinig wind de Minch (de zeestraat tussen de Buiten Hebriden en Schotland) waren binnen gekomen en opeens, via een bandje ruimte waar het zicht iets beter was dan in de omgeving, hun kans schoon zagen om naar open zee te ontsnappen. Buiten Hebriden: ideetje voor de vakantie, volgend najaar?

Bron: <http://www.trektellen.nl/trektelling.asp?telpost=193&site=0&land=5&taal=1&datum=20070908>.

Groen licht op zee

De NAM is in augustus van 2007 begonnen met een eerste grote praktijkproef met groen licht op een gasplatform op de Noordzee (L15, ten noorden van Ameland). Eerdere proeven toonden namelijk aan dat de gewone verlichting van platforms onder bepaalde omstandigheden trekvogels kan desoriënteren. Als gevolg daarvan blijven ze gedurende de periode van duisternis rond het platform circelen. Rond een enkel platform kunnen de aantallen tot vele duizenden oplopen. Tijdens dit rondvliegen gebruiken de trekvogels zo veel energie, dat ze als het weer licht wordt te uitgeput zijn om de kust nog te kunnen halen. Verlichting van platforms op zee kan dus een veel grotere sluipmoordenaar zijn dan het fakkelen van gas waarbij incidenteel grote aantallen vogels in de vlammen kunnen omkomen.

In eerdere proeven van de NAM bleek dat vogels vooral door rood licht van de wijs werden gebracht, veel minder door groen licht, en het minst door blauw licht. Helaas ziet het menselijk oog in blauw licht niet zo goed, waardoor onveilige werksituaties zouden kunnen ontstaan. Maar bij groen licht bleek dat wel goed te gaan, waarop de NAM met Philips nieuwe lampen heeft ontwikkeld die een optimale balans van kleuren uitstralen. Voor het eerst is daar nu een heel platform van voorzien, en zal de komende periode moeten uitwijzen of rond dit platform inderdaad veel minder vogels blijven cirkelen dan rond traditioneel verlichte platforms. De NAM heeft rond dit experiment veel media aandacht gezocht en met pers en vogel-onderzoekers (waaronder ondergetekende) vaartochten naar L15 ondernomen. Maar dat mag ook, want als de verdere proeven succesvol uitpakken is echt een ontzettend belangrijke stap gezet in de bescherming van vogels.

Jan Andries van Franeker

NAM platform L15, bijna geheel groen verlicht,
21 augustus 2007. Foto J.A. van Franeker

Olievlekken opsporen per satelliet

Satellieten worden tegenwoordig ook ingezet om olielozingen op te sporen. De voordelen zijn evident: ze waken dag en nacht, zijn onzichtbaar voor de lozende kapiteins en kunnen grote gebieden bestrijken. Sinds de ingebruikstelling in april zijn al honderden mogelijke olievlekken ontdekt. Er moet nog wel wat gesleuteld worden aan de rekenroutines. Een satelliet "ziet" geen olie, maar verschillende golf lengtes van licht die vanaf het aardoppervlak terugkaatsen naar de ruimte. De kunst is dan om daarin olievlekken te herkennen en dat op een zodanig waterdichte manier dat de rechter erop kan blindvaren. De techniek werkt erg goed, eigenlijk nog iets te goed want de satellieten, gehuurd van het European Space Agency (ESA) en de Canadese regering, zien ook zeer dunne laagjes olie, wat niet altijd efficiënt is. "We moeten dat nog wat preciezer afstellen", vindt de directeur van het EU-agentschap EMSA dat hierover gaat, de Nederlander Willem de Ruiter.

EMSA is opgericht naar aanleiding van de ramp met de Erika in 1999. Het duurde overigens enige tijd voor het zover was: de formele oprichting vond plaats in 2003, ironisch genoeg tijdens de volgende grote ramp, die van de Prestige. EMSA houdt zich niet alleen bezig met het opsporen van olievlekken, maar ook met het opruimen ervan en met het controleren van lidstaten op hun vorderingen met bijvoorbeeld havenontvangstinstallaties.

Als via de satelliet een olievlek wordt ontdekt, wordt dit binnen 30 minuten aan de betrokken lidstaat gemeld. Zwakke plek lijkt nog de bewijsvoering want nu moet er vaak nog een vliegtuig op uitgestuurd worden om aanvullend bewijs te verzamelen. "Binnenkort gaan we nog een stap verder", kondigt de Ruiter aan. "Door nieuwe EU-wetgeving moet elk schip een gps-signaal uitzenden. Dan kunnen we hier achter het bureau al zien welk schip het is. Maar nog heb je verificatie nodig om in de rechtszaal een sterke zaak te hebben." De grotere pakkans valt samen met uitgebreidere straffen voor olielozers. Rechters in EU-landen mogen sinds kort niet alleen de kapitein, maar ook zijn bazen veroordelen. De reders hebben hiertegen nog wel een proces lopen bij het EU-Hof van Justitie in Luxemburg.

Bronnen: anp en <http://www.telegraaf.nl/buitenland/article49732021.ece>. Zie ook: <http://www.emsa.eu.int/>

VERENIGINGSNIEUWS

Zwerfvuil heeft vele gezichten

De noordse stormvogel is een beetje het gezicht geworden van de problemen met zwerfvuil op de Noordzee. Bijna alle stormvogels hebben wel afval in hun maag, en dankzij intensief onderzoek zijn de verschillen in vervuiling per gebied of veranderingen in de tijd goed te volgen. Op www.zeevogelgroep.nl staat daarover het een en ander, inclusief (onder 'downloads') alle onderzoeksrapporten uit de afgelopen jaren. Maar het blijft ontzettend belangrijk om te onthouden dat de noordse stormvogel alleen maar een handige graadmeter is voor een probleem dat alle dieren op zee treft omdat ze erin verstrikt raken of omdat ze afval ten onrechte beschouwen als voedsel.

Toevallig kwamen me onlangs enige sprekende foto's onder ogen van onvolwassen jan van genten, het symbool van de Nederlandse Zeevogelgroep. Op de Waddenzee werd een verzwakte jan van gent aangetroffen door Jan van Dijk en Bram Fey tijdens een controlevaart met LNV vaartuig de 'Phoca'. Het dier kon worden bevrijd van een om de snavel verknoopt stuk visnet. De vogel werd een week later levend in dezelfde buurt nogmaals gezien maar het uiteindelijke lot is onbekend.

Ongeveer een maand later fotografeerde Cor Fikkert nabij de Engelse kust een onvolwassen jan van gent met een vergelijkbaar stuk visnet om de snavel. Ondanks flink schudden van de kop kreeg de vogel het net niet meer los. Jan van genten pikken stukken visnet en touwen op als nestmateriaal, waarvoor ze oorspronkelijk stukken zeewier gebruikten. Jongere vogels spelen misschien met zulk soort materiaal of komen er tijdens het foerageren mee in aanraking. Hoe dan ook, geregeld worden op deze manier verstrikte jan van genten dood op onze kusten gevonden (zie: Camphuysen (2001) Atlantic Seabirds 3: 15-30).

Links: Op het wad gevonden verzwakte jan van gent, met een stuk net om de snavel. Foto: Jan van Dijk (Phoca).

Rechts: Een onvolwassen jan van gent op zee nabij de Engelse zuidkust, 14 juli 2007. Foto: Cor Fikkert.

Voor voordrachten, voorlichtingsmateriaal en onderzoeksrapporten kan ik foto's van zwerfvuil op zee of strand (plastic, paraffine of wat dan ook), al dan niet met daardoor veroorzaakt dierenleed, ontzettend goed gebruiken. Wie zijn/haar opmerkelijke foto's voor dit soort gebruik ter beschikking wil stellen, stuurt die naar:

Jan Andries van Franeker, Wageningen IMARES, Postbus 167, 1799 AD Den Burg (Texel).

e-mail: jan.vanfraneke@wur.nl

Tel: 0222-369724

Dat blijft trouwens ook het adres voor dood gevonden stormvogels. Die blijven ook op de lange termijn noodzakelijk voor het graadmeter onderzoek naar zwerfvuil!